

TÜRKİYE'DE YEREL TELEVİZYON YAYINCILIĞI

Ceyhan KANDEMİR*

Local Television Broadcasting in Turkey

In this article, the importance of local television and its goal is discussed. Moreover, the development process and legal arrangements of this process is argued. As a very important structure in mass communication, local broadcasting functions and duties are tried to be considered in the study.

Key words: Local television, democracy, legal arrangement, goal, civil society organisation

.....

Günümüzde ulusal yayın yapan televizyonların yanısıra yerel yayın yapan televizyonların varlığı gittikçe önem kazanmaktadır. Yerel televizyon yayıncılığının ulusal televizyon yayıncılığından farkı belli bir topluluğa, yerel bir bölgede ya da kentte yaşayan yığınlara yönelik olmasıdır. Ulusal televizyon yayıncılığı birçok ülkede ve ülkemizde de olduğu gibi devletin ve

* Araş.Gör.Dr; İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Sinema Bölümü

özel sektörün oluşturduğu yayın kanalları tarafından gerçekleştirilir. Oysa ki yerel televizyon yayıncılığı derneklerin, yerel bölgede yaşayan toplulukların, sendikaların, belediyelerin, vakıfların, mesleki örgütlerin, üniversite ve çeşitli kuruluşların kurduğu televizyon kanalları ile yayın hayatını sürdürmektedir.

1990'lı yılların başlarında başlayan özelleşme rüzgarıyla özel televizyon yayıncılığının Türkiye'de hızlı bir şekilde yayıldığı gözlemlenmektedir. 1982 Anayasası'nın 133. Maddesi "Radyo-televizyon istasyonları ancak devlet tarafından kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir" der, yani bir devlet tekeli vardır. Yasa , TRT dışında tüm radyo ve televizyon yayınlarını denetim, gözetim ve değerlendirme yapmak amacıyla Radyo-Televizyon Yüksek Kurulu'nu (RTYK) kurmuştur. Radyo-Televizyon Yüksek Kurulu, radyo ve televizyon istasyonlarının kurulması, geliştirilmesi ve günlük yayın akışı ve süreleri, yayınlarla ilgili teknik, yapısal sorunlarla ilgilenmekle görevlendirilmiştir. (Topuz: 1990; 112)

Televizyon yayıncılığındaki devlet tekeline rağmen, gerek yurt dışından, gerekse de yurt içinden yasal olmayan bir çok televizyon yayına başlamıştır, bunun sonucu olarak da bir takım teknik, hukuki ve toplumsal sıkıntılar ortaya çıkmıştır.(Aziz: 1996; 362)

26 Aralık 1988 tarihinde PTT uydu yoluyla aldığı yabancı ülkelerin televizyon yayınlarını kablolu yayınlara dağıtımına başlamıştır. Bu yayınların yasaya aykırı olmasından dolayı Radyo- Televizyon Yüksek Kurulu, PTT'yi uyarmıştır. TRT tekeli Magic Box/ Star 1 kanalının uydu aracılığıyla yurt dışından yayına başlamasıyla yıkılmıştır.

“Magic Box/ Star 1 adlı kanalla ve herhangi bir yasal düzenlemeye bağlı olmaksızın başlayan özel televizyon yayıncılığı, yalnızca bu alandaki TRT tekelinin kırılması anlamına gelmiyor, aynı zamanda anayasanın konuyla ilgili olan ve radyo, televizyon yayınlarını düzenleyen maddesinin de bir anlamda ihlal edilmesine yol açıyordu” (Özgen: 2002; 28) Artık yasada yeni bir düzenleme gerekli hale gelmiş, ilk olarak Anayasa'nın 133. Maddesi değiştirilerek, radyo-televizyon yayıncılığı devlet tekelinden çıkarılmıştır. Yasal düzenlemeler 24 Nisan 1994 tarihinde yürürlüğe giren Kamu ve özel radyo ve televizyon yayınlarını düzenleyen 3984 sayılı “Radyo Televizyon Yasası” ile başlamıştır. Bu kanun, her türlü teknik, usul ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalga ve diğer yollarla yurt içine ve dışına yapılan radyo ve televizyon yayınları ile ilgili hususları kapsamaktadır. (Resmi Gazete: 1994; 21911)

Radyo ve Televizyon yayın izni ve lisans yönetmeliğine göre “YerelYayın” tanımlaması şu şekilde yapılmıştır:

“Herhangi bir ulusal ya da bölgesel yayın şebekesinden bağımsız olarak ve maksimum radyasyon yönünde en çok 30 dBW (erp) etkin yayın gücü veren, radyo için bir, televizyon için en çok üç verici istasyonu ile bir program kanalı üzerinden yapılan, stüdyo- verici veya vericiler arası program iletimi için uydu kullanmayan ve esas olarak bir yerleşim birimini (kent, kasaba ve benzeri) kısmen veya tamamen kapsayan tek bir radyo veya televizyon program kanalını ifade eder.” (Radyo ve Televizyon İzni ve Lisans Yönetmeliği: 1995; 51)

Belediyeler kentlerde çanak antenlerle yayına başlamışlar, daha sonra da Anadolu'nun çeşitli kentlerinde bölgesel yayın

yapan yerel televizyon kanalları ortaya çıkmıştır. 3984 sayılı Radyo ve Televizyon Kanunu'nun 16. Maddesi kanal ve frekans bandı tahsisine ayrılmıştır. 5 Nisan 1993 tarih ve 2813 sayılı Telsiz Kanunu'na göre Ulusal Frekans Planı yapma yetkisini Telsiz Genel Müdürlüğü'nündür, 3984 sayılı Radyo Televizyon Kanunu bu yetkiyi Radyo Televizyon Üst Kurulu'na devretmiştir. Bugün yerel televizyon kanallarının hiçbir hukuki statüsü yoktur, hala frekans planları yapılmamıştır. Oysa ülkemizde demokrasinin de gereği olarak çoğulcu bir yayın hayatına geçişin önemli olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Yerel televizyon yayıncılığının gelişmesi ile daha demokratik ve özgür bir iletişim ortamı sağlanacaktır. Ülkemizde de yerel televizyonlar, ulusal ve uluslar arası televizyon yayıncılığına karşı yerel yaşamda en etkili iletişim aracı olma özelliğini gösterirler.

Siyasal partiler ulaşmak istedikleri bölgelerde kendilerini bölge halkına daha iyi tanıtmak, çalışmalarını duyurmak amacıyla yerel televizyon kanallarından faydalanmaktadırlar, hatta kitle iletişim araçları arasında en etkili araç konumunda olan televizyonun gücünden yararlanabilmek için yerel televizyon kanalları kurmaktadırlar. Yerel televizyon yayınları ile insanlar, savundukları görüşleri daha iyi duyurmakta ve yayabilmektedirler.

Unesco'nun yaptığı bir araştırma sonucuna göre, yerel yayın yapan medyalar, kitle iletişiminin gelişmesine katkıda bulunurlar, yerel yayınların sistem karşısında değişikliğe yönelik çözüm önerme ve medya sisteminin yapamadığını yapma rolü üstlendikleri görülmüştür. Yerel televizyonlar, kurumsal yapıları, mesleki işleyişleri, mesaj içerikleri, izleyici ile ilişkileri, halk kitlesinin yapısı,

yayın alanları ve araştırma metodları açısından alternatif medya konumundadırlar.(Ozan: 2002; 690-691)

Ülkemizde yerel televizyon yayıncılığına büyük görevler düşmektedir. Diğer tüm kitle iletişim araçlarında da olduğu gibi yerel televizyon yayınları kamuoyu oluşturma ve gündem belirleme gücüne sahiptir. Ulusal yayın yapan televizyon kanalları genel kamuoyu oluşturmada etkilidir, oysa ki yerel televizyon kanalları belli bir bölgede yaşayan halka yönelik yayınlarıyla daha güçlü bir etkileşimle kamuoyu oluştururlar, çünkü yerel halkın sorunlarını, ilgi ve beklentilerini daha iyi bilmektedirler.

Yerel televizyon yayınlarının kamuoyu oluştururken hedef aldığı kitle, yöre halkı, yerel televizyon izlerkitesi, yerel yönetim birlikleri, kamu kuruluşları, dernekler, reklamverenler, sendikalarıdır. Yerel televizyonlar kamuoyunu oluştururken, siyasal yapılanmanın gelişimine de katkıda bulunurlar. Ulusal yayınlar ülkenin farklı bölgelerindeki yerel sorunlara fazla yer verememektedirler, bunun hedef kitle, zaman sorunu gibi çeşitli nedenleri vardır. Oysa yöre halkı için kendi bölgesel sorunları daha fazla önem taşımaktadır, bu açığı yerel televizyon yayınları kapatmaktadır. Yerel bilgilendirme işleviyle yerel televizyonlar yöre halkına kendi bölgesinde gelişen olaylar hakkında bilgi vermektedir, yerel televizyonlar yerel gündemi oluşturmada son derece etkilidirler(Bağardı: 1998; 64-69).

Artık günümüzde kitle iletişim araçları çağdaş insanın yaşam deneyimlerini geliştirmekte, bu araçlar sayesinde insan kendini ifade etme fırsatını yakalamaktadır. (Oskay: 2000; 15)

Teknoloji sayesinde iletişim sınırsız bir yapıya kavuşmuştur. Kitle iletişim araçlarının temel görevleri arasında olan mal ve hizmetlerin tanıtımı, eğitim, inandırma ve harekete geçirme, haber verme ve eğlendirme gibi işlevler yerel televizyonlar tarafından yerel özellikler gözönünde tutularak yapılmaktadır. Yerel izleyici kitlesinin ilgileri doğrultusunda yerel televizyonlar yayınlarını gerçekleştirmektedirler.(Kandemir: 2000; 61)

Yerel televizyon yayıncılığının gelişmesiyle birlikte sivil toplum örgütleri güçlenmeye başlamıştır. Yerel televizyon yayınlarının desteğiyle sivil toplum örgütleri kendilerini bölge halkına anlatma ve daha iyi tanıtma fırsatını yakalamışlardır. Yerel televizyonlar zengin tarihi ve kültürel miraslarımıza da sahip çıkarak farklı medeniyetlere ait kültürel belgeseller gerçekleştirerek, kültürel yaşamımıza büyük katkıda bulunmaktadırlar. Ayrıca yerel televizyon kanalları medyanın tek elde toplanmasının da önüne geçerek tekelleşmeyi engellemiş, böylece de iletişimde çok sesliliğin en önemli yapı taşlarını oluşturmuşlardır([http:// www. Jurnal.net/arastirma/arastirma-10htm](http://www.Jurnal.net/arastirma/arastirma-10htm))

Yerel televizyon yayıncılığı artık yayıncılık hayatımızın vazgeçilemez bir ögesi durumuna gelmiştir. Yerel televizyon yayınları sayesinde yerel bölge halkı kendi sorunlarını daha iyi ifade edebilme şansını yakalamıştır. Yerel televizyonlar kendi hedef kitlesine yönelik yayınlar yaptığı için bölge halkının siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel yapısına da olumlu katkılar sağlamaktadır. Artık yapılması gereken yerel televizyon yayıncılığının gelişimine katkı sağlayacak her türlü girişime destek vermektir. Bir an önce yerel televizyon yayını yapan kanalların hukuki yapıları oluşturulmalı, gerek ulusal çapta yayın yapan özel

televizyon kanalları gerekse kamu televizyonu yerel televizyonlara maddi, manevi her türlü desteği vermelidir.

Kaynakça

- TOPUZ, Hıfzı, "Yayıncılık Düzeni Dünyada Ne Yönde Değişiyor?", Yarının Radyo ve Televizyon Düzeni, İLAD Yayınları, İstanbul,
- AZİZ, Aysel (1996), "3584 Sayılı 'Radyo-TV Kuruluşları Hakkında Kanun'unun Uygulanmasına İlişkin Sorunlar ve Öneriler", Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı II, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Yayınları, İstanbul.
- ÖZGEN, Murat (2002), "Toplumsal Olaylarda Medyanın Etkinliği ve Rolü", İ.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi, XIII. Cilt.
- Resmi Gazete, "3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, S.21911, 24.04.1994.
- Radyo ve TV Yayın İzni ve Lisans Yönetmeliği, "Yerel Yayın" Tanımı, Resmi Gazete, 22223, 10 Mart 1995, s.51.
- OZAN, Rengin (2002), Alternatif Medya Bağlamında Yerel Televizyonculuk, İ.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi, XIII.Cilt.
- BAĞARDI, Seyhan (1998), Türkiye'de Yerel Televizyon Yayıncılığı ve Bir Yerel Televizyon Model Önerisi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- OSKAY, Ünsal (2000), Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri, Der Yayınları, İstanbul
- KANDEMİR, Ceyhan (2000), Türkiye'de Yerel Televizyonların Belediye Başkanlığı Seçiminde Etkileri: Nisan 1999 Seçimleri Örneği, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BURHAN, Sinan (2002), "Yerel Televizyonlar ve Demokrasi", <http://www.jurnal.net/arastirma/arastirma-10.htm> 01.08.2002.

